

PERLA BARTALOŠOVÁ

BONUS
vedomostná hra

Rozumieš
súčasnej
slovenčine?

SLO

VENČI

NA

Výrazy používané
v súčasnej slovenčine,
ktoré možno
nepoznáte.

21. STOROČIA

SLOVENČINA 21. STOROČIA

Perla Bartalošová

SLOVENČINA 21. STOROČIA

Copyright © Perla Bartalošová

Jazykové redaktorky: Perla Bartalošová, Gabriela Halienová

Dizajn © Kristína Piatková

Obálka: Zuzana Ondrovičová

Vydanie prvé. Rok vydania 2022

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, ani nijakými prostriedkami bez písomného súhlasu autorky.

Vydanie tejto publikácie nebolo finančne ani inak podporené vydavateľstvom alebo inou verejnou či štátnou inštitúciou.

Ďakujem pracovníkom a pracovníčkam Publica za pomoc pri sprostredkovaní tejto knihy čitateľom. <https://www.publico.sk/>

ISBN 978-80-570-4216-7

Predslov

Výrazy cudzieho pôvodu sa nachádzajú na obaloch potravín, v reklamách, na jedálnych lístkoch či informačných tabuliach. Ak im ľudia nerozumejú, ich každodenné bytie je sťažené. Táto publikácia by mohla byť prínosná predovšetkým pre staršiu generáciu, ktorá sa s angličtinou v rámci svojho štúdia a pracovného života obyčajne nestretla. Cieľom tejto knižky je nielen zmierniť problémy starších ľudí pri ne/porozumení neologizmom v každodennom živote, napr. pri bežnom nákupe potravín, oblečenia či pri cestovaní a iných činnostiach, ale aj uľahčiť ich komunikáciu s mladšími komunikačnými partnermi. Tento slovník však nie je určený výlučne seniorom, ale každému, koho zaujímajú významy nových výrazov v súčasnej slovenčine.

Mojím zámerom nebolo vytvoriť veľký slovník neologizmov s tisíckami hesiel, ale príručku, ktorá priblíži často používané nové výrazy v súčasnej slovenčine. Publikácia neobsahuje tie výrazy cudzieho pôvodu, ktoré sú už v jazyku také vžitú, že ich význam netreba osobitne uvádzať, napríklad výrazy: *business*, *celebrita*, *futbal*, *fitnes*, *hitparáda*, *trend*, *telešoping* či *víkend*. Zároveň neobsahuje ani termíny, ktoré sa používajú v odbornej sfére a nie sú rozšírené v bežnej komunikácii, napr. z oblasti ekonomiky a politiky výraz *rating*. Obsahuje však také profesionálne slová a termíny, ktoré sú frekventované a používajú sa v bežnom živote, napr. *reklamný brejk* (reklamná prestávka), *CEO* [síúu] (generálny riaditeľ, riaditeľ spoločnosti, firmy).

Pri uvádzaní gramatickej charakteristiky či významu vybraných heslových slov som primárne vychádzala zo *Slovníka súčasného slovenského jazyka* (ďalej len SSSJ), ktorý v súčasnosti predstavuje najnovší výkladový slovník. Daná publikácia za-

tiaľ vyšla v troch zväzkoch spracovávajúcich heslá so začiatočným písmenom A – G, H – L, M – N. Výrazy anglického pôvodu predstavujú v jazyku predovšetkým nové jednotky, ktoré v nejednom prípade ešte nie sú adaptované a veľaokrát ich ostatné príručky (napr. *Krátky slovník slovenského jazyka*, ale ani spomínaný SSSJ) neobsahujú, preto bola ich gramatická charakteristika problematická. Tieto heslá som preto konzultovala s inými jazykovedcami. Čo sa týka grafickej podoby jednotlivých hesiel, čiže ich adaptovanej (upravenej podľa zásad slovenského pravopisu) a neadaptovanej podoby (zachovávajúcej pôvodný pravopis cudzieho jazyka), uvádzala som tie pravopisné varianty, ktoré sa nachádzali v databáze Slovenského národného korpusu (ďalej len SNK). V databáze SNK sa napríklad 2 820-krát vyskytuje neadaptovaná podoba výrazu *playback* [plejбек] a 125-krát sa vyskytuje jeho adaptovaná podoba, *plejбек*; uvádzam preto obe podoby slova, anglickú aj slovenskú.

Knižka nemá normatívny, kodifikačný charakter, plní len informačnú funkciu. Obsahuje vyše 450 heslových slov cudzieho pôvodu, ktoré sú usporiadané v abecednom poradí.

Stavba hesla

V úvode heslovej state sa nachádza výraz cudzieho pôvodu zvýraznený tučným typom písma. Uvádza sa v základnom pomenúvacom tvare, pričom uvedené sú viaceré grafické varianty daného výrazu, s ktorými sa v bežnej praxi môžeme stretnúť, napr. *badžet*, *budžet*, ale aj *budget*. Po jednotlivých heslách sa nachádza prípona v genitíve jednotného čísla, napr. *-a*, *-u*. V niektorých prípadoch sú uvedené aj ďalšie problémové prípony v iných pádoch. V prípade, ak ide o nesklonné slovo, pri hesle sa nachádza skratka *neskl.* Následne je uvedený rod daného pomenovania: *m.* – mužský rod, *ž.* – ženský rod, *s.* – stredný rod. Ak ide o skratku, pri hesle je uvedená skrat-

ka *skr.* V prípade, ak je heslo prídavným menom, je označené skratkou *príd.* – prídavné meno (napr. **bajkový** *príd.* – bicyklový, cyklistický). Ak ide o príslovku, heslo je označené skratkou *prísl.* – príslovka (napr. **live** *neskl. prísl.* – naživo, živé vysielanie). Skratky slovnodruhových príslušností sa môžu nachádzať aj pri heslách predstavujúcich jazykové jednotky patriace k iným slovným druhom, napr. *cit.* pri citoslovciach.

Ďalej nasleduje výslovnosť a jej variantné podoby v hranatých zátvorkách, napr. **hoax** [**hoaks**]; [**houks**]. Pri uvádzaní výslovnosti nepoužívam špeciálne znaky známe z medzinárodnej fonetickej transkripcie. Je to preto, aby som uľahčila ich pochopenie / výslovnosť všetkým bežným používateľom jazyka, ktorí počas svojho života angličtinu alebo iné cudzie jazyky neštudovali a nestretli sa ani so špeciálnymi fonetickými znakmi. Ide teda o zjednodušené priblíženie výslovnosti písmenami známymi v slovenskom pravopise. Niektoré varianty výslovnosti uvádzam na základe výskytu v databáze Slovenského národného korpusu. V angličtine nie je taký protiklad medzi krátkou a dlhou slabikou ako v slovenčine, preto sa vo výslovnosti vyskytuje často variantne ako krátka i dlhá hláska, napr. pri anglicizme **cookies** *pomn.* sa v praxi stretávame s výslovnostnými variantmi [**kúkís**]; [**kukis**]; [**kukís**]. Osobitnú skupinu anglicizmov tvoria skratky, ktoré sú využívané v internetovej komunikácii v rámci jazyka tínedžerov. Tie sa totiž obyčajne vyskytujú iba v písomnej komunikácii, čiže sa v praxi nestretávame s ich vyslovovaním. Vo väčšine týchto prípadov výslovnosť neuvádzam a vo výklade významu dopĺňam, že ide o skratky využívané obyčajne v písomnej komunikácii.

V závere heslovej state uvádzam výklad významu cudzieho výrazu. V úvode výkladu sa nachádza tučným písmom zvýraznený návrh slovenského ekvivalentu cudzieho výrazu, resp. v prípade, ak slovenský ekvivalent nejestvuje, opisnou formou vyjadrený jeho základný význam. Cudzie názvy neprekladám, uvádzam len ich základný význam namiesto slovenského ekvivalentu. Výklad významu následne obsahu-

je bližšiu charakteristiku výrazu. Vo výkladoch sa usilujem o zrozumiteľné a názorné vysvetľovanie významu slova. Snahou nie je odborný lexikografický (slovníkový) výklad, ale skôr zaujímavá a výstižná charakteristika. Preto v niektorých výkladoch uvádzam aj príklady „zo života“. Ak sa heslové slovo nachádza v opozitnom vzťahu k inému cudziemu výrazu, tento vzťah vyznačujem vo výkladoch skratkou op. – opačný význam – antonymá: *check-in* vs. *check-out*. V prípade, ak ide o synonymný vzťah medzi výrazmi (slová s podobným alebo rovnakým významom), vyznačujem to skratkou syn. – synonymá, napr. *notebook* – syn. *laptop*.

Ak sa v niektorom výklade významu nachádza tento znak ↗, znamená to, že slovo sa v slovníku nachádza ako osobitné heslo, je možné ho v knižke nájsť, napr. *display*↗. V prípade, ak má niektoré heslo významovú súvislosť aj s inými heslami v slovníku, vyznačujem to výrazom „Pozri aj“ a odkazom na dané heslo, napr.: Pozri aj *fake news*.

Perla Bartalošová

autorka publikácie

Vopred ďakujem čitateľom za ich perspektívne pripomienky a návrhy na ďalšie cudzie výrazy, ktoré im v tomto slovníčku chýbajú, rada ich doplním do ďalšieho vydania.

Kontakt: p.bartalosova@gmail.com

Zoznam skratiek používaných v slovníku

cit. citoslovce

I inštrumentál

K kontext

L lokál

m. mužský rod

mn. množné číslo

N nominatív

neskl. nesklonný výraz

op. opačný význam (antonymum)

pomn. pomnožné podstatné meno

príd. prídavné meno

prísl. príslovka

s. stredný rod

skr. skratka

syn. synonymum (rovnaký alebo podobný význam)

zdrob. zdrobnenina (deminutívum)

ž. ženský rod

Slovník cudzích výrazov používaných v komunikácii v súčasnej slovenčine

Afterparty *neskl. ž.*, afterpárty *neskl. ž.* [afterpartí]; [afterpárti] ▪ Spoločenská zábava, večierok, posedenie konajúce sa po nejakej udalosti, akcii na uvoľnenie sa po pracovnom strese, napr. zábava aktérov (tvorcov, organizátorov, účastníkov podujatia) po odovzdávaní televíznych cien OTO.

after-shave *neskl. príd.* [aftr šejv]; [after šejv] ▪ Po holení; označenie prípravkov, ktoré sa používajú po holení, napr. voda po holení, krém po holení alebo balzam po holení. V dôsledku holenia môže byť pokožka podráždená, citlivá a krehká, preto sa používajú rôzne prípravky po holení, ktoré dokážu obnoviť ochrannú vrstvu pokožky a zmierniť jej nepríjemné podráždenie a pocit pálenia.

all in one PC *neskl. m.* [ól in van písí] ▪ Všetko v jednom je označenie vzťahujúce sa na typ počítača skladajúceho sa len z monitora, v ktorom sú zabudované všetky súčasti počítača.

AMV-čko *skr. s.* [áemvéčko] ▪ Krátke hudobné video poskladané z častí animovaného seriálu, obyč. amatérska, neoficiálna produkcia.

anti-aging *neskl. príd.* [anti ejdžing] ▪ Proti starnutiu; označenie prípravkov či činností, ktoré majú prispieť k spomaleniu procesu fyzického starnutia, ako hormonálne terapie, užívanie vitamínov a doplnkových výživových látok, cieľavedomé stravovanie, pohybový tréning, odbúravanie stresu, špeciálna kozmetika, napr. *anti-aging mlieko*, *anti-aging sérum na tvár*, *anti-aging produkt*.

antivaxer -era *m.* [antivakser] ▪ Osoba, ktorá odmieta očkovanie pre seba, svoje deti či zvieratá, popieraním platnosti vedy

veriac v zlé a nebezpečné účinky vakcín a s odvolávaním sa na porušovanie ľudských práv. Pojem sa rozšíril počas pandémie COVID-19 a označoval ľudí, ktorí sa nechceli dať očkovať proti koronavírusu.

Airbnb *skr. neskl. ž. [erbíenbí]* ▪ **Názov rezervačnej internetovej stránky, ktorá je určená na rezervovanie ubytovania v miestnych domácnostiach** na celom svete. Názov Airbnb vznikol spojením anglických slov AirBed&Breakfast – ubytovanie s raňajkami. AirBed z dôvodu, že v počiatkoch išlo iba o nafukovacie matrace, ktoré sa položili do izby a hostia na nich spali. Spoločnosť Airbnb nevlastní žiadnu nehnuteľnosť, funguje ako sprostredkovateľ a dostáva provízie z každej rezervácie, ktorá sa na internetovej stránke realizuje.

all inclusive *príd. [ól inkluziv]* ▪ **Všetko zahrnuté v cene, všetko v cene, vrátane všetkých poplatkov** je označenie zájazdov, hotelov či rezortov v ponuke cestovných kancelárií. V all inclusive je v cene ubytovanie, transport z letiska do ubytovacieho zariadenia a späť na letisko, plná penzia (minimálne 3 jedlá denne), nealkoholické nápoje, alkoholické nápoje, prístup do baru a športové aktivity v areáli hotela. Vyšší stupeň štandardu je *ultra all inclusive*↗.

Apple *neskl. m. [epl]* ▪ **Názov americkej technologickej spoločnosti, ktorej hlavným programom je výroba a vývoj osobných počítačov a ich programového vybavenia, výroba a vývoj smartfónov iPhone, tabletov iPad a predaj hudby, televíznych relácií a filmov prostredníctvom internetového obchodu iTunes Store.** Všetky počítače, notebooky či mobilné telefóny od výrobcu Apple majú značku nahryznutého jablka podľa jeho názvu Apple, čo v preklade znamená jablko.

asap *skr. neskl. prísl. [asap]* ▪ **Čo najskôr; hneď, ako to pôjde; v najbližšom možnom termíne;** obyč. sa používa v pracovných inzerátoch v súvislosti s nástupom hľadaného zamestnanca do nového zamestnania.

Babyboom *-u m.* [bejbibúm] ▪ 1. Situácia, keď mnoho žien naraz čaká bábätko, napr. *babyboom v Hollywoode, babyboom v Rusku*. 2. Jav, keď sa v určitom ohraničenom období a na ohraničenom území narodí omnoho viac detí ako predtým. V USA to boli roky 1945 – 1961.

Backspace *-u m.*, **Bekspejs** *-u m.* [bekspejs] ▪ Kláves na počítačovej klávesnici s významom „urobiť krok späť“, používa sa na mazanie textu; obyč. sa na klávesnici nachádza vpravo hore a je označený šípkou, ktorá smeruje doľava, a niekedy aj samotným výrazom *Backspace*.

backstage *-u m.*, **bekstejdž** *-u m.* [bekstejdž] ▪ **Zákulisie**; pred verejnosťou skrytá časť nejakej inštitúcie; priestor za javiskom, napr. v divadle slúžiaci obyč. na prípravu účinkujúcich na výstup na javisko, na rýchle zmeny kostýmov, na prípravu rekvizít a pod.

Badoo *neskl. m.* [bado]; [badú] ▪ **Názov zoznamovacej internetovej stránky, internetovej sociálnej siete**, ktorá je zameraná na vzájomné zoznamovanie sa používateľov.

badžet *-u m.*, **budžet** *-u m.*, **budget** *-u m.* [badžet] ▪ **Rozpočet**, suma rozvrhnutá, rozpočítaná a vyhradená na nejaký konkrétny účel alebo stanovené obdobie. *Badžet* je obyč. vyjadrený v merateľných jednotkách, v peniazoch.

bagel *-gla m.* [bagell]; [bíg] ▪ **Druh skrúteného pečiva**. Rožkový produkt zo pšeničného cesta. Zvykne byť tradične ručne tvarovaný do podoby hladkého prstenca, ktorý sa vojde do dlane. Existujú *bagely* aj z iných druhov múky.

bajk *-u m.*, **bike** *-eu m.* [bajk] ▪ **Bicykel**, dvojkolesové vozidlo poháňané nohami.

bajker *-a m.*, **biker** *-a m.* [bajker] ▪ **Bicyklista, cyklista**; kto

ide, vezie sa na bicykli. Znáмым slovenským *bajkerom* je Peter Sagan.

bajkový príd., bikový príd. [bajkoví] ▪ **Bicyklový, cyklistický;** čo súvisí s bicyklom; nachádzajúci sa na bicykli; určený na bicykel.

banner -a m. [baner] ▪ **Reklama v tvare štvorca alebo obdĺžnika:** 1. Statická, alebo animovaná grafická forma reklamy s rôznymi rozmermi. 2. Statická forma tlačenej reklamy, obyč. väčších rozmerov.

barbecue neskl. s., BBQ skr. neskl. s. [barbikjú]; [barbekjú] ▪ 1. **Gril, rošt, ražeň,** ktorý obyč. slúži na opekanie mäsa vonku. 2. **Piknik v prírode spojený s grilovaním mäsa; posedenie spojené s grilovaním.** 3. **Spôsob tepelnej úpravy; obyč. mäso ugrilované na ražni alebo rošte;** obyč. ide o korenené mäso pripravené na nepriamom ohni, pri nízkej teplote okolo 110 °C za prítomnosti dymu. 4. **Omáčka, marináda na grilovanie,** ktorá sa používa na potrenie mäsa pred grilovaním.

barber -a m. [barber] ▪ **Holič,** odborník na strihanie a úpravu vlasov u mužov a ich holenie.

barbershop -u m. [barber šop] ▪ **Pánske holičstvo,** pánsky holičský podnik, v ktorom obyč. *barberi* upravujú vlasy, brady a fúzy, poskytujú profesionálne poradenstvo a klientsky servis.

batat -u, mn. č. N -y m., batata -y ž. [batat]; [batata] ▪ **Batat** je **sladký zemiak.** Je plodom rastliny, ktorá sa nazýva bata-